

Considerații privind contestația la executare

Conf. univ. dr. Daniel Ghiță
Judecător Oana Cătălina Ghiță

Considerations upon the contestation of execution

The contestation of execution is the procedure mean which is specific to the phase of the imposed execution. It represents a complaint through which the interested person solicits to the judicial instance the annulation of the measures or acts of execution that would be illegal, or either the precision of the sense, of the extension and of the application of the dispositive part of the executed decision. The contestation of execution to has the role to avoid whatever illegality regarding the activity of execution and represent the guarantee of its validity.

Key words: *contestation, execution, law subjects, procedure's object, admissibility*

Cuvinte cheie: *contestație, executare, subiecte, obiect, admisibilitate*

1. Importanța contestației la executare. Contestația la executare reprezintă mijlocul procedural specific fazei executării silite, prin intermediul căruia oricare dintre părți sau terțele persoane interesate, pot solicita instanței competente fie desființarea actelor ilegale de executare, fie obligarea organului de executare care refuză executarea unui act de executare, la îndeplinirea sa, în condițiile legii, fie lămurirea înțeleșului, întinderii și aplicării titlului executoriu. Sediul materiei îl reprezintă dispozițiile art. 399-404 C. proc. civ., texte ce alcătuiesc secțiunea a VI-a din primul capitol al Cărții a V-a. Importanța contestației la executare rezidă, în principal, în aceea că, pe această cale procedurală se poate obține desființarea unor acte de executare, ce au fost realizate prin ignorarea unor norme de drept, și se poate exercita totodată, controlul judecătoresc asupra legalității măsurilor dispuse de executorul judecătoresc, în ultima fază a procesului civil, aceea a executării silite.

2. Natura juridică a contestației la executare. Potrivit art. 399 alin. 1 C. proc. civ., "împotriva executării silite însăși, precum și împotriva oricărui act de executare se poate face contestație de către cei interesați sau vătămăți prin executare". Din analiza acestor dispoziții legale, se reține că, contestația la executare se înfățișează ca o adevărată plângere împotriva actelor întocmite de organul de executare.

În privința naturii juridice, contestația la executare a suscitat numeroase controverse doctrinare. Astfel, unii autori¹ au considerat că este vorba de o acțiune civilă obișnuită, specifică ultimei faze a procesului civil, în timp ce opinia majoritară este în sensul că, în situația în care părțile raportului juridic promovează contestația la executare, aceasta apare ca o cale de atac specială, iar dacă este promovată de o terță persoană vătămată prin actele de executare silită², prezintă aspectele unei acțiuni civile particulare. Un alt punct de vedere, promovat de literatura de specialitate, face distincție cât privește natura juridică a contestației la executare, în raport de scopul urmărit prin exercitarea acestei căi. Astfel, în măsura în care se contestă actele de executare, de către creditor sau debitor, contestația la executare se prezintă ca o cale de atac specifică fazei executării silite, întrucât, prin intermediul ei se tinde la desființarea unor acte execuționale, efectele sale fiind similare cu cele ale desființării unei hotărâri judecătorești sau a altui act jurisdicțional³, litigiul căpătând un caracter petitoriu, în cadrul căruia terțul este ținut să facă dovada dreptului său de proprietate asupra bunului.

¹ I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*. Editura All Beck, București, 2001, p. 907.

² A. Sitaru, *Unele aspecte ale contestației la executare în civil*. Legalitatea populară nr. 3/1957, p. 852.

³ S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Tratat de executare silită*, Editura Lumina Lex, 2001, p. 264-265; S.

În ceea ce privește contestația la executare promovată de terțe persoane, ce se pretind vătămăte prin executare, aceasta tinde în principal, la scoaterea de sub urmărire a unor bunuri⁴, despre care se susține că ar fi proprietatea contestatorului, caz în care, contestația la executare îmbracă forma unei adevărate acțiuni în revendicare⁵. Contestația la executare promovată în temeiul art. 400¹ C. proc. civ. are natura juridică a unei cereri de împărțire a unor bunuri proprietate comună, întocmai ca și contestația întemeiată pe dispozițiile art. 165 alin. 2 din Codul de procedură fiscală, în materia executării creanțelor bugetare, potrivit cărora "la cererea părții interesate, instanța poate decide în cadrul contestației la executare asupra împărțelii bunurilor pe care debitorul le deține în proprietate comună cu alte persoane".

3. Subiectele și obiectul contestației la executare. Potrivit dispozițiilor art. 399 C. proc. civ., coroborate cu art. 58 din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești, orice executare silită se poate contesta de cei interesați sau vătămați prin executare. Contestația la executare poate fi promovată de părțile direct interesate - debitorul urmărit și creditorul urmăritor -, iar în procedura popririi și de terțul poprit, devenit parte în procedura de executare. Contestația mai poate fi exercitată și de terții vătămați printr-o măsură greșită sau ilegală de executare (în acest sens, Decizia nr. 1080/24 martie 1999 a C.S.J.), numai în măsura în care pot justifica posibilitatea producerii unui prejudiciu ce li s-ar putea crea prin continuarea executării, în caz contrar contestația introdusă de ei urmând să fie respinsă ca lipsită de interes. Pentru identitate de rațiune, și contestația prin care titularul său invocă lezarea dreptului de proprietate al unei terțe persoane asupra bunului urmărit, este lipsită de interes, ca element al oricărei acțiuni civile.

Interesul, în sensul de folos practic urmărit de cel ce a pus în mișcare acțiunea civilă, trebuie să fie legitim, născut și actual, direct și personal. Prin urmare, terțul nu poate să invoce, pe calea contestației la executare, neregularități execuționale care nu-i produc lui nici o vătămare, dar sunt de natură să-l prejudicieze pe debitor. Totodată, pornind de la cerința ca interesul să fie născut, în practică s-a apreciat în mod constant⁶ că terțul nu poate interveni în procedura execuțională a unui titlu executoriu care nu-i este opozabil, sub rezerva ulterioară a dobândirii proprietății bunurilor urmărite, căci, în aceste condiții, el nu justifică o vătămare și un interes actual, condiție impusă de art. 399 C. proc. civ. Terții au însă, la îndemână și calea unei acțiuni principale în revendicare sau calea unei acțiuni posesorii, în situația în care invocă un drept de proprietate asupra bunurilor urmărite, sau exercită posesia asupra acestora în condițiile art. 1846 și art. 1847 C. civ. Având în vedere cele două categorii de subiecte ale contestației la executare, în literatura de specialitate⁷, contestațiile la executare au fost clasificate în contestații incidente, dacă ele sunt exercitate de părțile raportului juridic, și contestații principale, dacă sunt introduse de terțe persoane.

Legitimare procesuală activă în cadrul contestației la executare are și procurorul, în condițiile generale statornicite prin art. 45 C. proc. civ., instanța de judecată având obligația să introducă în proces toate părțile participante la procedura de executare. Din analiza dispozițiilor art. 399 alin. 1 și 2 C. proc. civ. reiese că obiectul contestației la executare poate viza: urmărirea propriu-zisă; înțelesul, întinderea sau aplicarea dispozitivului hotărârii ce se execută, și refuzul organului de executare de a îndeplini unui act de executare, în condițiile legii.

Zilberstein, V.M. Ciobanu, I. Băcanu, *Drept procesual civil. Executarea silită*, vol. II, p. 237-238

⁴ Al. Lesvioldax, *Contestația la executare în materie civilă*. Ed. Științifică, București, 1967, p. 16.

⁵ G. Boroi, D. Rădescu, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, Editura All, București, 1996, p. 668.

⁶ S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, I. Băcanu, *op. cit.*, p. 243; A. Rizeanu, *Contestația la executare în materie civilă în lumina practicii judiciare*, p. 9.

⁷ Gr. Porumb, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. II, Editura Științifică, București, 1960, p. 196.

Contestațiile la executare la care se referă art. 399 alin. 1, și care poartă asupra urmării silite înseși, sau asupra oricărui act de executare, sunt denumite contestații la executare propriu-zise, în timp ce contestațiile prin care se tinde la lămurirea înțelesului, întinderii sau aplicării dispozitivului titlului executoriu poartă denumirea, în practică, de contestații la titlu. Cât privește contestațiile formulate împotriva refuzului organului de executare de a îndeplini un act de executare în condițiile legii, acestea au fost consacrate legislativ prin O.U.G. nr. 138/2000, aprobată prin Legea nr. 219/2005. Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești, reglementează în mod expres și un alt mijloc procedural pus la îndemâna părților ce se pretind vătămate prin refuzul executorului de a îndeplini un act, și anume plângerea, în condițiile art. 53 din acest act normativ, ce poate fi promovată în termen de 5 zile de la data când partea interesată a luat cunoștință de refuz, la judecătoria în a cărei rază teritorială își are sediul biroul executorului judecătoresc.

În vederea exercitării celor două căi procedurale - contestația la executare, respectiv plângerea - Legea nr. 188/2000, a statuat în art. 55 alin. 1, că în cazul refuzului executorului de a îndeplini un act sau de a îndeplini o executare silită, dacă părțile stăruie în cererea de îndeplinire a actului, executorul judecătoresc este obligat să motiveze refuzul în termen de cel mult 5 zile de la data refuzului. Contestațiile la executare propriu-zisă au drept finalitate înlăturarea neregularităților execuționale săvârșite în cadrul urmării silite, și se pot referi la: nerespectarea condițiilor prevăzute de lege pentru investirea cu formulă executorie; prescripția dreptului de a cere executarea silită; perimarea executării silite sau a unor acte de executare silită; alegerea procedurii execuționale; nerespectarea formelor prevăzute de lege pentru încunoștiințarea debitorului cu privire la declanșarea urmării; invocarea compensației legale; ordinea de urmărire a bunurilor sau urmărirea unor bunuri care, potrivit legii, nu pot fi urmărite; nerespectarea termenelor imperative prevăzute de lege; inopozabilitatea titlului executoriu față de o terță persoană ce invocă drepturi proprii asupra bunului urmărit; punerea în executare a unei hotărâri ce a fost ulterior desființată etc.

În practică, s-a decis că prescripția dreptului de a cere executarea silită poate fi invocată direct în recursul declarat împotriva hotărârii date în contestație, întrucât reprezintă o încălcare a unei dispoziții de ordine publică (Curtea de Apel București, secția. IV civ., dec. nr. 2282/1999, în Culegere, p. 282, nr. 75). Totodată, s-a decis că perimarea fiind reglementată de norme imperative - art. 389 C. proc. civ. - operează de drept, și este doar constatată de instanță, care trebuie să analizeze din oficiu incidența acestei instituții procedurale, chiar dacă nu a fost investită cu o cerere expresă în acest sens⁸.

Pe calea contestației la executare se poate invoca și faptul că actele de executare au fost efectuate de un executor judecătoresc necompetent. Competența teritorială a executorului judecătoresc este prevăzută în norme cu caracter imperativ, astfel că nerespectarea acestora atrage sancțiunea civilă a nulității absolute a actelor de executare efectuate de executorii judecătorești necompetenți teritorial, față de dispozițiile art. 8 din Legea nr. 188/2000 și art. 373 C. proc. civ. Prin art. 7 din Legea 188/2000 este determinată competența funcțională, iar prin art. 8 și 9 al aceleiași legi este stabilită competența teritorială a executorului judecătoresc. Regulile privitoare la competența teritorială cuprinse în Legea nr. 188/2000 se completează cu prevederile art. 373 C. proc. civ., astfel că cele două acte normative stabilesc unitar, uniform și obligatoriu competența executorului judecătoresc numai în circumscripția judecătoriei în care funcționează, cu excepția expres prevăzută de art. 373 teza II anume "dacă bunurile urmăribile se află în circumscripțiile mai multor judecătorii este competent oricare dintre executorii judecătorești care funcționează pe lângă acestea".

⁸ Curtea de Apel Constanța, secția comercială, dec. nr. 15 MF/1999, publicată în Revista română de drept maritim nr. 3/2000, p. 95.

Dispozițiile legale mai sus-menționate stabilesc o *competență teritorială exclusivă*, nefiind admis ca părțile, în condițiile stabilite de art. 19 C. proc. civ. să se abată de la regulile discutate convenind a încredința executarea silită unui executor judecătoresc din circumscripția altei judecătoriesi, decât judecătoria care este instanța de executare în sensul art. 373 C. proc. civ. Fiind reguli imperative, încălcarea lor atrage consecința nulității absolute, în considerarea încălcării ordinii publice potrivit art. 159 pct. 3 C. proc. civ., "când pricina este în competența unei alte instanțe de același grad și părțile nu o pot înlătura". Această competență teritorială fiind în strânsă legătură cu circumscripția judecătoriesi care este instanța de executare, în cazul încălcării acestei reguli de competență sunt incidente, pentru identitate de rațiune, dispozițiile art. 105 alin. 1 C. proc. civ., care sub formularea "acte de procedură îndeplinite de un judecător necompetent sunt nule" se referă la instanța de judecată. Pe cale de consecință, dată fiind strânsa legătură dintre instanța de executare și executorul judecătoresc teritorial, faptul că ar fi obținută o încheiere de încuviințare a executării de la o altă judecătoriesi decât cea de executare, ori de către un alt executor decât acela din circumscripția judecătoriesi de executare, atrage nulitatea absolută a tuturor actelor de executare, urmare a încălcării unor norme imperative privitoare la competența teritorială.

O problemă controversată în practica actuală s-a referit la obligativitatea investirii cu formulă executorie a hotărârilor judecătoriesi pronunțate în materie comercială. Unele instanțe au încuviințat începerea procedurilor execuționale a unor astfel de hotărâri fără a fi investite cu formulă executorie, prin interpretarea dispozițiilor art. 720⁸ C. proc. civ., modificate prin O.U.G. nr. 58/2003 (și ulterior, prin Legea nr. 219/2005) potrivit cărora "hotărârile date în primă instanță privind procesele și cererile în materie comercială sunt executorii". În cadrul contestației la executare propriu-zisă, promovată de debitorul urmărit, s-a invocat această neregularitate procedurală, fiind obținute anularea formelor de executare efectuate⁹. S-a reținut că, pentru a deveni executorii și pentru a se putea pune în executare, hotărârile la care se referă art. 720⁸ C. proc. civ., modificat prin O.U.G. nr. 58/2003, trebuie investite cu formulă executorie, potrivit art. 374 alin. 1 și 2, coroborat cu art. 373 alin. 1 C. proc. civ.

În lumina noilor modificări aduse Codului de procedură civilă prin O.U.G. nr. 58/2003, aprobată prin Legea nr. 195/2004, această interpretare se impune, întrucât, prin eliminarea din cuprinsul art. 720⁸ C. proc. civ. a sintagmei "sunt supuse recursului", legiuitorul a urmărit să supună hotărârile pronunțate, în materie comercială, atât apelului, cât și recursului, caz în care sentința prin care se soluționează un litigiu comercial în primă instanță nu mai este definitivă (ca în reglementarea anterioară intrării în vigoare a O.U.G. nr. 58/2003), potrivit art. 377 alin. 1 pct. 1 C. proc. civ. Ca atare, în prezent, o astfel de hotărâre are efect executoriu numai în temeiul art. 720⁸ C. proc. civ., nu și potrivit art. 376 C. proc. civ. În ceea ce privește însă hotărârile irevocabile din materia comercială, susceptibile de a fi aduse la îndeplinire prin executare silită, Codul de procedură civilă a instituit prin O.U.G. nr. 138/2000, aprobată prin Legea nr. 219/2005, reguli speciale, dispunând în cuprinsul art. 720⁹, că aceste hotărâri, purtând mențiunea că sunt irevocabile, constituie titlu executoriu, fără efectuarea altor formalități. Prin urmare, pentru punerea în executare a unei astfel de hotărâri, nu se impune investirea sa cu formulă executorie, fiind suficientă îndeplinirea cerinței imperative a menționării caracterului irevocabil al hotărârii, operațiune ce se îndeplinește de funcționarul arhivei.

Contestațiile la titlu vizează lămurirea înțelesului, întinderii sau aplicării titlului executoriu, admisibilitatea lor fiind condiționată de neutilizarea în prealabil a procedurii prevăzută de art. 281¹ C. proc. civ. În măsura în care partea a formulat, în condițiile art. 281¹, o cerere de lămurire a dispozitivului hotărârii, și s-a pronunțat o încheiere în camera de

⁹ Judecătoria Craiova, s.c. nr. 1973/2002, nepublicată.

consiliu, potrivit alin. 2, ea nu va mai putea uza de procedura contestației la executare, o atare cerere urmând a fi respinsă ca inadmisibilă.

În ceea ce privește posibilitatea de a opta între cele două căi procedurale, apreciem că aceasta există numai în cazul hotărârilor executorii, căci numai de la acest moment hotărârea este concomitent aptă de executare silită, și supusă căilor de atac (apelul sau recursul). Pe calea contestației la titlu se urmărește clarificarea, interpretarea și explicarea dispozitivului hotărârii, pentru a se obține executarea întocmai a acestuia. Instanța investită cu soluționarea unei astfel de cereri examinează cauza exclusiv cu respectarea cadrului procesual dedus judecării și finalizat prin hotărârea ce face obiectul contestației, neputând face obiectul analizei instanței soluționarea unor capete de cerere formulate de părți și rămase nerezolvate, partea interesată putând exercita, pentru această situație: recursul, potrivit art. 304 pct. 6 C. proc. civ.; revizuirea - art. 322 pct. 2 C. proc. civ.; procedura completării hotărârii reglementată de art. 281² C. proc. civ., ori poate introduce o nouă cerere de chemare în judecată, fără a i se putea opune puterea de lucru judecat.

Nu poate face obiectul unei contestații la titlu nici solicitarea părții interesate de a se înlătura dispozițiile potrivnice cuprinse în dispozitivul hotărârii, căci pentru remedierea acestei neregularități se poate recurge la lămurirea hotărârii, conform art. 281¹ sau la calea recursului, în condițiile art. 304 C. proc. civ. ori la revizuire - art. 322 pct. 1 C. proc. civ., după rămânerea definitivă a hotărârii.

În practică, s-a decis că o contestație la titlu, prin care s-a solicitat lămurirea întinderii dispozitivului unei hotărâri, care stabilea dreptul la despăgubiri, conform Legii nr. 112/1995, nu este admisibilă, căci în cadrul acestei proceduri speciale, derogatorii de la normele dreptului comun, s-a prevăzut doar obligația la plata despăgubirilor, stabilirea cuantumului acestora urmând a se face conform art. 17 și 18 din Legea nr. 112/1995, respectiv de comisii tehnice de specialitate desemnate de comisiile județene cu atribuții în aplicarea legii, instanța putând cenzura numai modul de calcul al cuantumului despăgubirii, potrivit legii¹⁰. Într-o altă speță, soluționată de C.S.J., în recurs (secția civilă, dec. nr. 1983/6 aprilie 2001, nepublicată), s-a decis, din rațiuni determinate de aplicarea normelor care guvernează materia competenței generale, materiale și teritoriale, cu asigurarea respectării principiilor disponibilității și a executării silite fără dificultăți, că imperfecțiunea formulării dispozitivului sub aspectul elementelor de identificare a imobilului revendicat, nu poate fi remediată nici pe calea îndreptării erorii materiale (art. 281 și art. 281¹ C. proc. civ.), nici pe calea contestației la titlu, omisiunea arătată neputând fi corectată nici pe calea recursului, soluția adoptată, în conformitate cu art. 313 C. proc. civ., fiind de admitere a recursului, casare a hotărârii afectată de nulitate și trimiterea cauzei la aceeași instanță, spre o nouă judecată.

Instanța supremă a apreciat că simpla obligare la "restituirea imobilului" fără a se face mențiune despre elementele sale de identificare (amplasament, suprafață, vecinătăți, componente ale sale atunci când este alcătuit din teren și clădiri, și descrierea acestora), determină imposibilitatea exercitării controlului judiciar în scopul determinării competenței generale, materiale și teritoriale a instanțelor care au soluționat pricina, și a împrejurării dacă acestea au respectat obiectul pricinii deduse judecării, precum și limitele stabilite de reclamant. În acest context, sancțiunea nu poate fi decât nulitatea hotărârii pronunțată, fără a putea fi asanată pe calea prevederilor art. 281¹ C. proc. civ., sau pe calea contestației la titlu.

Prin intermediul contestației la executare, indiferent de felul ei, nu se poate modifica sau desființa hotărârea pusă în executare, iar motivele invocate de contestator nu se pot referi la chestiuni de fond, de natură să afecteze hotărârea ce se execută, deoarece apărările sale au

¹⁰ Curtea de Apel Craiova, secția civilă, decizia nr. 1055/7 februarie 2000, publicată în Buletinul jurisprudenței - Culegere de practică judiciară, Editura Lumina Lex, București, 2003, p. 184-185.

fost sau ar fi putut fi făcute în cursul judecății de fond sau prin exercitarea căilor de atac, singurele apărări de fond admisibile fiind cele care vizează cauze de stingere a obligației, intervenite după rămânerea definitivă a hotărârii¹¹. Art. 399 alin. 3 C. proc. civ., în reglementarea introdusă prin O.U.G. nr. 138/2000 a consacrat expres posibilitatea invocării, în cadrul contestației la executare, a apărărilor de fond împotriva titlului executoriu, dacă acesta nu emană de la o instanță judecătorească și dacă legea nu prevede, în acest scop, o altă cale de atac, cum ar fi de exemplu, contestația împotriva deciziei de imputare sau căile de atac împotriva titlurilor din materia creanțelor bugetare.

În literatura de specialitate s-a exprimat și opinia potrivit căreia o formă specială a contestației la executare o constituie mijlocul procedural pus la îndemâna participanților la executarea silită a creanțelor financiare bugetare, terților interesați și procurorului, prin care aceștia pot solicita instanței de judecată anularea sau modificarea unor acte de executare, sau chiar desființarea efectului executoriu a unui astfel de titlu. Un astfel de punct de vedere a fost emis datorită faptului că, pe lângă regulile generale ce reglementează contestația la executare (art. 399-404 C. proc. civ.), și care constituie dreptul comun în materie, în cuprinsul Codul de procedură fiscală, privind colectarea creanțelor bugetare, sunt inserate o serie de reguli specifice (art. 164-165), ce se referă în principal la: - obligativitatea depunerii de cauțiune, în cuantum de 20% din valoarea contestată, în situația în care contestatorul are calitatea de persoană juridică, în lipsa acesteia, acțiunea neputând fi înregistrată pe rolul judecătoriei; - posibilitatea formulării pe calea contestației a apărărilor de fond împotriva titlului executoriu, dacă acesta nu este reprezentat de o hotărâre dată de o instanță judecătorească sau de un alt organ jurisdicțional, iar pentru contestarea lui nu există o procedură care să prevadă posibilitatea ca o instanță competentă să se pronunțe asupra acestuia; - obligativitatea citării în cadrul procedurii de judecată a organului de executare în a cărui rază teritorială se găsesc bunurile urmărite, ori în cazul executării prin poprire, își are sediul sau domiciliul terțului poprit.

În ceea ce privește obiectul competenței la executare, art. 162 din Codul de procedură fiscală prevede că aceasta poate fi îndreptată: a) împotriva executării în întregime; b) împotriva fiecărui act de executare efectuat cu încălcarea prevederilor ordonanței; c) împotriva refuzului organului de executare silită de a îndeplini un act de executare silită; d) împotriva titlului executoriu în temeiul căruia a fost pornită executarea, în cazul în care acest titlu nu este o hotărâre dată de o instanță judecătorească sau de alt organ jurisdicțional, și dacă pentru contestarea lui nu există o procedură care să prevadă posibilitatea ca o instanță competentă să se pronunțe asupra acestuia. Precizăm, totodată, că, potrivit art. 400¹ C. proc. civ. contestația la executare poate îmbrăca și forma unui partaj incidental, de bunuri comune.

4. Condițiile de admisibilitate ale contestației la executare. Contestația la executare are drept scop remedierea neregularităților săvârșite în cadrul procedurii execuționale, sau explicitarea dispozitivului hotărârii ce constituie titlul executoriu, și poate avea ca efect numai modificarea sau anularea executării fără ca, și această cale, să schimbe fondul soluției. Instanța investită cu o contestație la executare, indiferent de forma sa (propriu-zisă sau la titlu) nu poate examina împrejurări care vizează fondul cauzei, de natură să pună în discuție hotărârea judecătorească ce se execută, deoarece partea interesată a avut posibilitatea să le valorifice în cadrul judecății, fie prin cererile adresate primei instanțe, fie prin exercitarea căilor de atac prevăzute de lege, căci în caz contrar, s-ar aduce atingere puterii de lucru judecat. În acest sens s-a pronunțat C.S.J., prin decizia civilă nr. 1180/31 martie 1999, nepublicată. Nici în situația în care contestația este introdusă de un terț, nu se poate pune în discuție valabilitatea titlului, ci eventual, inopozabilitatea lui, fără a se putea obține

¹¹ C.A. Iași, dec. civ. nr. 1976/1999, Culegere de decizii, 1999, p. 221.

desființarea hotărârii respective¹². Excepția de la acest principiu este consacrată de dispozițiile art. 399 alin. 3 C. proc. civ., potrivit cărora, în cazul în care executarea se face în temeiul unui titlu executoriu care nu este emis de o instanță judecătorească, se pot invoca în cadrul contestației la executare, apărări de fond împotriva titlului executoriu, dacă legea nu prevede în acest scop o altă cale de atac.

O prevedere similară se regăsește și în art. 162 alin. 2 din Codul de procedură fiscală privind colectarea creanțelor bugetare, în care se arată că pe calea contestației la executare promovată în temeiul acestui act normativ, se poate ataca însuși titlu executoriu, prin formularea de apărări de fond vizând existența, întinderea și valabilitatea creanței, cu condiția ca titlul să nu fie o hotărâre dată de o instanță judecătorească sau de alt organ jurisdicțional, și pentru contestarea lui să nu existe o procedură specială care să prevadă posibilitatea ca o instanță competentă să se pronunțe asupra acestuia.

Referitor la acest ultim aspect, Curtea de Apel Brașov, prin decizia civilă nr. 4312/17 aprilie 2000, nepublicată, a respins contestația la executare, întemeiată pe dispozițiile Legii nr. 11/1996, prin care s-a contestat însăși valabilitatea creanței din titlul executoriu, cu motivarea că, în vederea contestării procesului-verbal de control ce formează obiectul litigiului există o procedură jurisdicțional-administrativă prevăzută de Legea nr. 105/1997, de care contestatorul poate uza. Prin urmare, contestația a fost respinsă ca inadmisibilă.

Totodată, în procedura somației de plată reglementată prin O.G. nr. 5/2001, aprobată și modificată prin Legea nr. 295/2002, modificată prin O.G. nr. 142/2002, pe calea contestației la executare, debitorul poate invoca apărări de fond împotriva titlului executoriu, cu excepția cazului în care a atacat ordonanța de admitere a cererii creditorului cu acțiune în anulare (art. 10 alin. 2). S-a exprimat punctul de vedere potrivit căruia, posibilitatea invocării de către debitor a apărărilor de fond împotriva titlului executoriu, în cadrul procedurii somației de plată, este doar în aparență o excepție de la principiul potrivit căruia, pe calea contestației la executare nu se pot examina împrejurări de fond, de natură să repună în discuție o hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă, întrucât potrivit art. 11, modificat prin O.U.G. nr. 142/2002, ordonanța privind somația de plată nu are autoritate de lucru judecat cu privire la fondul raporturilor juridice dintre părți.

Cererea creditorului prin care se solicită somarea debitorului la plata datoriei, nu presupune analiza fondului dreptului dedus judecătii, sub acest aspect somația de plată prezentând trăsături juridice similare procedurii ordonanței președințiale, unde se cercetează doar aparența dreptului invocat de reclamant.

Pe calea acțiunii în anulare, prin care debitorul poate ataca ordonanța emisă, la cererea creditorului, se pot discuta însă apărări de fond ce vizează raportul juridic creat între părți. Prin urmare, este justificată restrângerea posibilităților debitorului de a invoca apărări de fond împotriva titlului pe calea contestației la executare, în cadrul procedurii somației de plată, dar numai în situația în care nu a formulat acțiune în anulare, prevăzută de art. 8, căci în caz contrar s-ar aduce atingere puterii de lucru judecat. Rațiunea instituirii acestor excepții de la principiul inadmisibilității invocării apărărilor de fond și atacării a însuși titlului executoriu, pe calea contestației la executare, constă în crearea posibilității contestatorului de a se bucura de procedura contradictorialității, care presupune asigurarea dreptului de a participa în mod activ la prezentarea și argumentarea susținerilor sale, de a-și prezenta punctul de vedere și de a combate în fond, titlul executoriu emis de un organ fără atribuții jurisdicționale, în ultima fază a procesului civil, aceea a executării silite.

În situația în care legea a creat alte mijloace procedurale (acțiuni de drept comun), puse la îndemâna părților interesate, în vederea realizării drepturilor lor, acestea nu mai pot uza de calea contestației la executare pentru a invoca apărări de fond. Astfel, dacă salariatul

¹² G. Boroi, D. Rădescu, *op. cit.*, p. 670.

nu a atacat decizia de imputare, în condițiile art. 110 C. muncii, nu se poate prevala ulterior, pe calea contestației la executare, de lipsa de valabilitate a titlului executoriu.

Totodată, nu se poate formula contestație la executare împotriva unui act notarial, de către părți, întrucât acestea au avut la îndemână calea specială a unei acțiuni în anularea actului notarial, de competența instanței judecătorești. Este admisibilă însă contestația îndreptată împotriva executării actului notarial, nu și împotriva actului însuși. Se admite că singurele apărări de fond ce pot fi invocate pe calea contestației la executare sunt cele care privesc cauze de stingere a obligației înscrise în titlu executoriu, intervenite ulterior rămânerii definitive a hotărârii, în acest caz nefiind adusă atingere puterii de lucru judecat, căci se analizează împrejurări ce nu au fost valorificate în cadrul judecății. Prin urmare, dacă se invocă stingerea datoriei prin plată, pot fi luate în considerare numai plățile intervenite după emiterea titlului executoriu, plățile anterioare, dacă nu au fost invocate cu ocazia procesului, ar putea constitui temei pentru promovarea unei căi extraordinare de atac (revizuirea - art. 322 pct. 5 C. proc. civ.).

Nu pot fi invocate pe calea contestației la executare moduri de stingere a obligației din titlul executoriu, decât dacă acestea au intervenit după pronunțarea hotărârii. În acest sens, în practică, s-a decis că instanța competentă să soluționeze contestația la executare propriu-zisă, poate să se pronunțe și asupra compensării creanțelor reciproce ale creditorului și debitorului, intervenite după rămânerea definitivă a hotărârii, aceasta constituind un mod de stingere a obligațiilor¹³.

Contestatorul nu poate invoca, pe calea contestației la executare împrejurări ivite după rămânerea definitivă a hotărârii, de natură a conduce la modificarea obligației de plată. Astfel, în cazul despăgubirilor civile pentru prejudiciile izvorâte din fapte ilicite (de exemplu, cazul prejudiciilor aduse prin vătămarea integrității corporale), stabilite prin hotărâri judecătorești definitive, dacă ulterior acestui moment, apar elemente care justifică majorarea sau diminuarea cuantumului prejudiciului, partea interesată poate folosi calea procedurală a unei acțiuni de drept comun, și nu calea contestației la executare.

Această soluție este admisibilă numai în situația în care despăgubirile au fost acordate de instanța competentă sub forma unor prestații periodice, nu și când despăgubirile s-au acordat sub forma unei sume globale, căci într-un astfel de caz, statuările primei instanțe au caracter definitiv¹⁴. Pentru aceleași rațiuni, în materia pensiilor de întreținere, dacă după pronunțarea hotărârii de obligare la plată (moment la care acestea rămân definitive și sunt executorii), intervin modificări ale situației avute în vedere (se schimbă starea de nevoie a creditorului sau veniturile realizate de debitor), partea interesată poate promova o acțiune de drept comun privind majorarea, reducerea sau stingerea obligației de plată, neavând deschisă, pentru aceste motive, calea contestației la executare. Pe calea contestației la executare se pot ataca și măsurile asiguratorii: sechestrul asigurator (art. 593 alin. 1 C. proc. civ.), sechestrul judiciar, și poprirea asiguratorie (art. 597 alin. 2 C. proc. civ.). În materia executării creanțelor bugetare, Codul de procedură fiscală privind colectarea creanțelor bugetare, a prevăzut, în art. 164, obligativitatea depunerii unei cauțiuni, numai de către persoanele juridice, în cuantum de 20% din suma datorată, înainte de sesizarea instanței de judecată, judecătorul de serviciu având atribuția de a verifica cuantumul cauțiunii, la data înregistrării cererii. De asemenea, se prevede că în lipsa dovezii privind plata cauțiunii, contestația la executare nu va putea fi înregistrată.

¹³ Tribunalul Dolj, Secția civilă, decizia civilă nr. 4889/17.09.2003, pronunțată în dosarul nr. 4989/2003, nepublicată.

¹⁴ Tribunalul Suprem, *Culegere de decizii de îndrumare*, 1964, p. 79

În literatura de specialitate¹⁵, s-a arătat constant că, prin adoptarea acestei prevederi, a fost denaturată finalitatea cauțiunii obligatorii, aceea de a evita abuzul procesual și de a asigura dezdăunarea pârâtului pentru pagubele produse prin executarea abuzivă a drepturilor procesuale de către reclamant, s-a încălcat un drept constituțional garantat în art. 21 din Constituție, și anume accesul liber la justiție, și s-a instituit un tratament discriminatoriu între titularii dreptului de proprietate privată, pe de o parte, și între persoanele fizice și juridice pe de altă parte, încălcându-se prevederile art.14 din CEDO și art. 16 din Constituția României. Ne raliem punctului de vedere potrivit căruia, într-o viitoare reglementare, se impune modificarea textului de lege, în sensul înlăturării dispoziției inserate în alin. 2 al art. 164, privind condiționarea înregistrării cererii de chemare de judecată, de depunerea cauțiunii obligatorii la alin. 1, de către persoanele juridice, în cuantumul fixat.

¹⁵ B. O. Jarka, *Considerații asupra cauțiunii obligatorii la formularea de către persoanele juridice a contestației la executare silită a creanțelor bugetare, conform O.G. nr. 61/2002, privind colectarea creanțelor bugetare*, în *Dreptul* nr. 4/2003, p. 32.